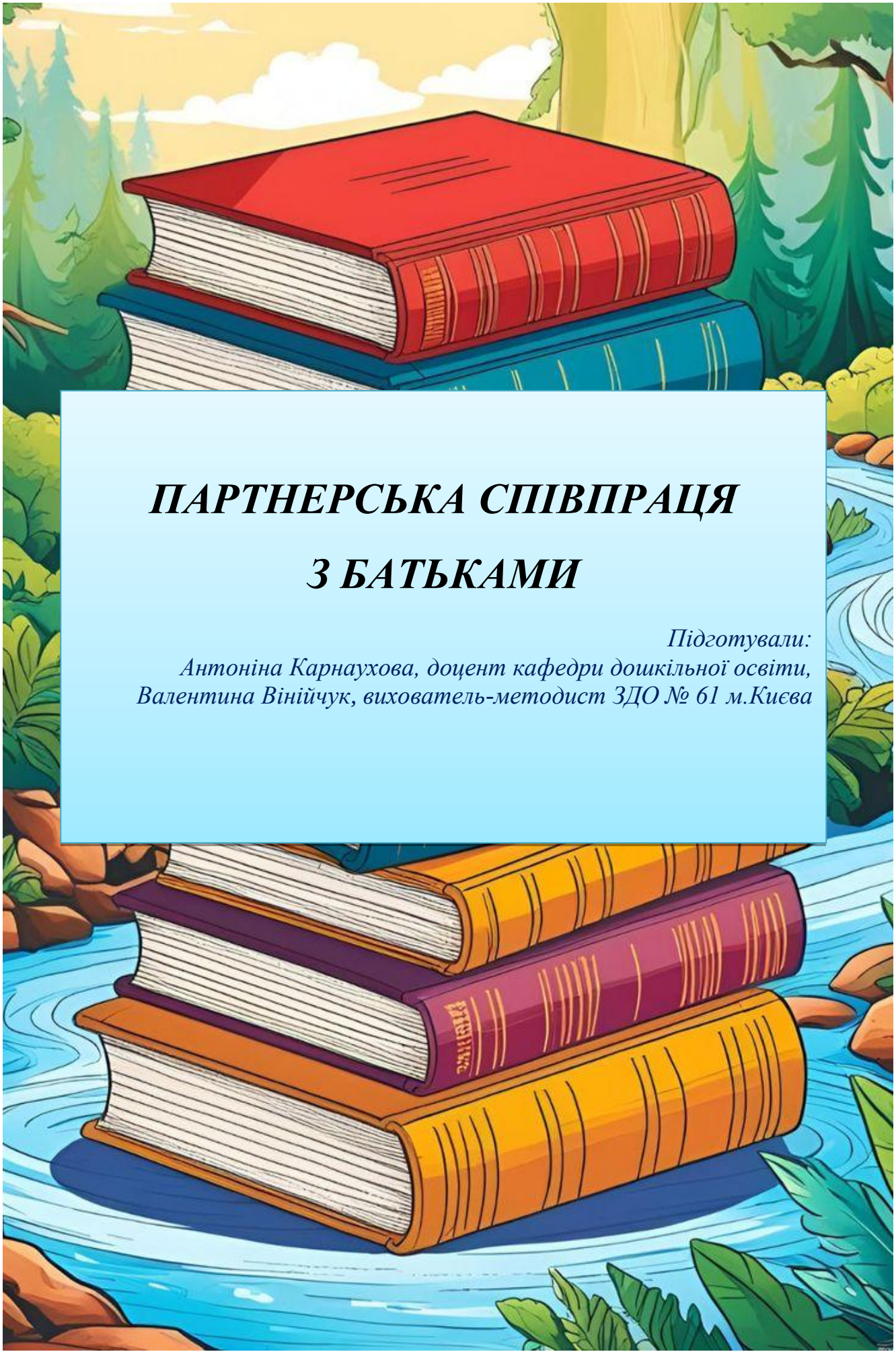

ПАРТНЕРСЬКА СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ

Підготували:
Антоніна Карнаухова, доцент кафедри дошкільної освіти,
Валентина Вінійчук, вихователь-методист ЗДО № 61 м.Києва

Пам’ятка для батьків

«Сім золотих правил та конкретні прийоми, як стимулювати мовлення та м’яко виправляти помилки»

1. Правило «Відлуння» (Метод рекастингу)

Ніколи не кажіть дитині: «Ні, не правильно, скажи "Машина"». Це викликає мовленнєвий негативізм.

- Як робити: Просто повторіть слово правильно у своїй відповіді, акцентуючи на ньому голосом.
- Приклад: Дитина: «Диви, масіна!» — Ви: «Так, це велика машина! Машина поїхала».

2. Розширення фрази

Дитина в цьому віці часто говорить одним словом. Ваше завдання — добудувати його до речення.

- Приклад: Дитина: «Дай сік». — Ви: «На, тримай смачний яблучний сік».
- Це допомагає дитині засвоїти граматичні конструкції підсвідомо.

3. Створення «ситуації вибору»

Це найкращий спосіб змусити дитину сказати нове слово замість простого жесту.

- Як робити: Не питайте «Ти хочеш пити?», бо дитина просто кивне. Питайте: «Ти будеш пити чай чи водичку?».
- Навіть якщо дитина відповість лише останнім словом, це вже її активний вибір і мовленнєвий акт.

4. Метод «Провокації» (Помилка дорослого)

Діти обожнюють виправляти дорослих. Це стимулює їхню увагу до мовлення.

- Як робити: Навмисно зробіть щось неправильно. Наприклад, спробуйте взути черевик ляльки собі на ногу.
- Ви: «Ой, черевик малий! Чому він не лізе?». Дитина сміятиметься і спробує пояснити: «Він лялі!».

5. Не вимагайте чистої вимови звуків [Р], [Л], [Ш]

Фізіологічно мовленнєвий апарат дитини 2–3 років ще не готовий до цих звуків. Замість виправлення звуковимови, робіть артикуляційну гімнастику у формі гри.

6. Коментування «Тут і Зараз»

Будьте «спортивним коментатором» життя дитини. Описуйте все, що вона робить у цю секунду.

- Ви: «Зараз ми беремо мило. Милимо ручки. Хлюп-хлюп! Тепер витираємо рушником. Ручки сухі».
- Це створює міцний зв’язок між дією та словом.

7. Використання пауз

Дорослі часто говорять занадто багато, не даючи дитині вставити слово.

- Як робити: Почніть знайомий віршик і зупиніться на самому очікуваному місці.
- Ви: «Йде ведмедик клишоногий, шишки збирає, у сумку...» — (пауза 3-5 секунд).
- Дитина майже напевно вигукне: «КЛАДЕ!».

Чого робити КАТЕГОРИЧНО не можна:

- Сміятися з перекручених слів. Дитина сприймає це як глузування з її зусиль.
- Сюсюкати. Якщо ви кажете «бібіка» замість «машина», дитина так і буде говорити. Ви — еталон мовлення.
- Змушувати повторювати по 10 разів. Мовлення має бути радістю, а не іспитом.

<u>Коли варто звернутися до спеціаліста (тривожні знаки в 2-3 роки):</u>

- Дитина не реагує на своє ім’я.
- Не виконує прості прохання («Дай м’яч», «Принеси капці»).
- У 2,5 роки немає жодної фрази (наприклад, «Мама, дай»).
- Дитина використовує лише жести, уникаючи звуків.

Пам’ятка-шпаргалка «Екранний час та мовлення малюка»

Для дитини раннього віку (2–3 роки) світ — це сенсорний досвід: запах мами, тепло води, шорсткість каштана. Екран (телевізор, смартфон) дає лише два канали сприйняття — зір та слух, причому в пасивному режимі.

1. Чому надлишок екрана «вимикає» мовлення?

- Відсутність діалогу: Мовлення розвивається лише тоді, коли є реакція на слова дитини. Екран не відповідає малюку, не чекає на його реакцію, не заохочує повторити слово.
- «Цифрова соска»: Коли дитина дивиться в екран, її мозок переходить у режим пасивного споживання. Вона перестає досліджувати простір, маніпулювати предметами та намагатися комунікувати з дорослими.
- Мерехтіння та темп: Швидка зміна кадрів у мультфільмах перевантажує нервову систему. Мозок дитини не встигає обробити інформацію, що часто призводить до дратівливості, порушення сну та «відкату» у мовленні.

2. Золоті правила екранного часу (за рекомендаціями ВООЗ)

- До 18–24 місяців: Повна відсутність екранів (крім відеодзвінків родичам).
- Від 2 до 3 років: Не більше 15–20 хвилин на день. Це має бути якісний контент.
- Година до сну: Жодних гаджетів! «Синє світло» екранів блокує вироблення мелатоніну, що робить сон тривожним.

3. Як зробити перегляд корисним (якщо він є)?

Якщо ви все ж увімкнули мультфільм, не залишайте дитину наодинці з екраном. Станьте активним учасником:

- Коментуйте: «Ой, подивись, киця побігла! Як киця каже? Мяу!».
- Ставте на паузу: Запитуйте: «Куди пішов зайчик?», «Що зараз буде?».
- Повторюйте в реальності: Якщо в мультику герої збирали яблука — підіть на кухню і поскладайте справжні яблука в кошик.

4. Чим замінити гаджет? (Альтернативи «екранному рабству»)

Ситуація	Чим замінити смартфон/ТВ	Користь для мовлення
У черзі / транспорті	Пальчикові ігри, «Скарби в кишені» (діставати предмети на дотик).	Розвиток дрібної моторики та тактильної пам’яті.
Мама готує вечерю	Контейнер із крупою та ложкою, магніти на холодильнику.	Сенсорна стимуляція мовленнєвих центрів.
Дитина вередує	Слухання аудіоказок (без картинки) або малювання на піску/манці.	Розвиток слухової уваги та уяви.

5. Чек-лист для батьків «Здорова цифрова гігієна»

- Чи вимкнений телевізор «фоном», коли ніхто його не дивляться? (Фоновий шум заважає дитині виокремлювати мову дорослого).
- Чи їсть дитина без мультфільмів? (Їжа під екран порушує харчову поведінку та блокує спілкування за столом).
- Чи бачить дитина мене часто з книжкою замість смартфона? (Ваш приклад — найголовніший).

❖ Важливо!

Якщо ви помітили, що дитина після вимкнення гаджета впадає в істерику, не реагує на ваше звернення або почала розмовляти лише цитатами з мультфільмів (ехолалія) — це сигнал до негайного обмеження екранного часу та консультації з фахівцем.

Сценарій батьківських зборів:
«Мовлення малюка: правда чи міфи?»

Мета: Підвищити педагогічну грамотність батьків, навчити їх методам стимуляції мовлення, розвіяти страхи та встановити довіру між садочком і родиною.

Обладнання: 1. Дві великі таблички (або картки): «ПРАВДА» (зелена) та «МІФ» (червона) для кожного з батьків. 2. Кошик із предметами для ігор (крупи, м'ячик, ложка, іграшка). 3. Скринька для анонімних питань.

Хід заходу:

І. Вступна частина (5 хв)

Привітання: «Добрий день, дорогі батьки! Сьогодні ми не будемо читати нудних звітів. Сьогодні ми станемо дослідниками та дізнаємося, чому наші діти мовчать або розмовляють "своєю" мовою, і як ми, дорослі, можемо їм допомогти».

Вправа-криголам «Одне слово»: Запропонуйте батькам назвати одним словом свою дитину (наприклад: «шустрик», «мрійниця», «чомучка»).

ІІ. Основна частина

Інтерактивна гра «Міф чи Правда» (25 хв)

Ви зачитуєте твердження, батьки піднімають картку, а потім ви даєте розгорнуте пояснення.

Міф 1: «Хлопчики починають говорити пізніше, ніж дівчатка, тому до 3 років можна не хвилюватися».

Пояснення: Це МІФ. Біологічні норми розвитку мозку однакові для обох статей. Хоча дівчатка частіше проявляють інтерес до соціального спілкування раніше, базові показники (перші слова у 12 місяців, фраза у 2 роки) є спільними. Очікування «дива» до 3 років може призвести до втрати дорогоцінного часу для корекції.

Міф 2: «Розвиток дрібної моторики прямо впливає на мовлення».

Пояснення: Це ПРАВДА. Проєкція кисті руки в корі головного мозку розташована поруч із мовленнєвою зоною. Коли дитина працює пальчиками (перебирає крупу, ліпить, застібає ґудзики), нервові імпульси «лоскочуть» і активують сусідню мовленнєву зону.

Міф 3: «Мультфільми допомагають дітям вчити нові слова».

Пояснення: Це МІФ. У ранньому віці мовлення розвивається лише через живий діалог та емоційний контакт. Мультфільм — це пасивний потік інформації. Дитина бачить зміну картинок, але її мозок не вчиться вибудовувати власну фразу. Більше того, надлишок екрана може призвести до затримки мовлення (синдром «цифрового аутизму»).

Міф 4: «Якщо дитина перекручує слова, треба з нею сюсюкати, щоб вона не образилася».
Пояснення: Це МІФ. Дорослий — це еталон. Якщо ви кажете «бібіка» замість «машина», дитина фіксує неправильну модель. Дитина має чути чітку, правильну, але просту мову. Виправляйте м'яко: не «скажи правильно», а просто повторюйте за дитиною вірний варіант.
Міф 5: «Мовлення дитини залежить від того, наскільки часто батьки коментують свої дії».
Пояснення: Це ПРАВДА. Метод «Спортивного коментатора» (опис всього, що ми бачимо і робимо) створює пасивний словник, який згодом перейде в активний.

III. Практичний блок

«Граємося разом» (15 хв)

Покажіть батькам 2-3 швидкі вправи з нашої 10-денної програми.

Гра «Піпетка і хмаринка»

Показати, як звичайна аптечна піпетка розвиває м'язи, необхідні для тримання олівця.

Вправа «Пауза»

Проведіть експеримент. Попросіть батька щось попросити, а іншого — не давати це протягом 5 секунд. Обговоріть відчуття. Порада батькам: «Дайте дитині шанс захотіти сказати слово. Не вгадуйте бажання за першим жестом».

IV. Блок «Питання зі скриньки» (10 хв)

Батьки заздалегідь або під час зустрічі кидають анонімні запитання. Типові запитання:

- «Що робити, якщо дитина б'ється, бо не може пояснити, що хоче?»
- «Чи обов'язково йти до логопеда у 2 роки?»
- «Як відучити від соски, якщо вона заважає мовленню?»

V. Підсумок та подарунки (5 хв)

Рефлексія: Запропонуйте батькам сказати одну фразу: «Сьогодні я зрозумів(-ла), що для мовлення моєї дитини я буду...».

Роздатка: Кожен отримує «Чек-лист мовленнєвого середовища вдома» (короткі поради: вимкнути ТВ, грати з крупами, читати перед сном).

ЧЕК-ЛИСТ УСПІШНИХ БАТЬКІВ: «Сходинки до мовлення»

(Перевірте себе: чи створюєте ви вдома умови для розвитку мовлення малюка?)

🔻 Сходинка 1: Я — джерело мовлення

- Я розмовляю з дитиною повільно, чітко вимовляючи слова (без сюсюкання).
- Я коментую свої дії під час одягання, купання чи готування їжі.
- Я роблю паузу після свого запитання (5–10 секунд), даючи дитині час на відповідь.

🔻 Сходинка 2: Мої руки — мої вчителі

- У дитини є доступ до безпечних природних матеріалів (каштани, велика крупа, камінці) під моїм наглядом.
- Я дозволяю дитині самостійно застібати липучки на взутті та розстібати блискавку.
- Ми хоча б 5 хвилин на день граємо в пальчикові ігри («Сорока-ворона», «Зайчик» тощо).

🔻 Сходинка 3: Книжка та гра — найкращі друзі

- Ми читаємо (розглядаємо) книжки щодня перед сном хоча б 10 хвилин.
- Я ставлю дитині запитання за картинками: «Хто це?», «Де у нього носик?», «Що він робить?».
- Я озвучую іграшки різними голосами (мишка — тоненько, ведмідь — грубо).

🔻 Сходинка 4: Геть бар’єри!

- Телевізор/планшет у нас вимкнені, коли дитина грається (фоновий шум заважає слухати мову).
- Я не змушую дитину говорити слово «Скажи!», а надихаю її власним прикладом.
- Я завжди хвалю дитину за будь-яку спробу щось промовити (навіть якщо це лише перший склад).

Тека консультацій для батьків:

Консультація 1: «Чому мовлення на кінчиках пальців?»
(Про нейрофізіологічний зв'язок моторики та мозку)

Багатьом батькам здається дивним, що для того, щоб дитина заговорила, ми пропонуємо їй перебирати квасолю або грати з прищіпками. Але наука має чітке пояснення.

❖ Науковий факт:

– У корі головного мозку зони, що відповідають за рухи пальців рук і за артикуляцію (мовлення), розташовані поруч. Коли дитина працює пальчиками, нервові імпульси активують «рухову» зону, а вона, своєю чергою, за принципом доміно «збуджує» сусідню мовленнєву зону (зону Брока).

❖ Як це працює на практиці?

– Стимуляція нервових закінчень: На долонях розташовано безліч точок, які посилають сигнали в мозок.
– Розвиток координації: Вміння виконувати дрібні рухи готує мозок до складних рухів язика та губ.

❖ Що робити вдома?

– Кухонні ігри: Дозвольте дитині перебирати велику крупу, сортувати кришечки, допомагати «місити» тісто.
– Самообслуговування: Не поспішайте застібати дитині блискавку або липучки на взутті — це чудове тренування.
– Природні матеріали: Шишки, камінці, каштани мають різну текстуру, що дає мозку багатий сенсорний досвід.

Консультація 2: «Артикуляційна гімнастика — це весело!»
(Ігрові вправи для м'язів язика та губ)

Щоб вимовити навіть найпростіше слово, мозок має дати команду десяткам м'язів. Якщо вони слабкі — мовлення буде нечітким («каша в роті»). Гімнастика допомагає зміцнити ці м'язи.

❖ Кумедні вправи для малят:

- «Смачне варення»: Намажте верхню губу дитини (медом, варенням або йогуртом). Попросіть злизати його широким язиком, рухаючи ним тільки вгору-вниз.
- «Коник»: Поцокайте язиком, ніби коник скаче по дорозі. Спочатку повільно, потім швидше.
- «Хом'ячок»: Надути обидві щоки, а потім «луснути» їх пальчиками.
- «Маляр»: Уявити, що язичок — це пензлик. Нехай дитина «пофарбує» піднебіння всередині ротика (від зубів до горла).
- «Трубочка»: Витягнути губи далеко вперед, ніби хочеш поцілувати маму.

<u>Порада для батьків:</u>

Виконуйте вправи разом перед дзеркалом. Не вимагайте ідеальності — головне, щоб дитина відчула свій язик і губи як інструменти, якими можна керувати.

Консультація 3: «Як читати книжки малюкам»
(Від пасивного слухання до активного діалогу)

У ранньому віці читання — це не літературний процес, а мовленнєва гра. Дитині 2 років важко довго слухати довгі тексти, її увага тримається на картинці.

❖ Головні правила «мовленнєвого» читання:

– Розглядання понад читання: Якщо на сторінці намальовано зайчика, не обов'язково читати весь вірш. Запитайте: «Ой, хто це? Зайчик! Як він стрибає? Скік-скок! А де в нього вушка?».

– Озвучування: Кожна тварина в книжці має мати свій «голос». Машина — «бі-бі», дощик — «кап-кап». Це стимулює дитину до звуконаслідування.

– Сюжетні передбачення: Зупиніться на знайомому місці. «Посадив дід... (пауза) — Ріпку!». Дайте дитині можливість «вставити» слово.

– Емоційність: Читайте пошепки, голосно, здивовано. Ваші емоції — це пальне для інтересу дитини.

❖ Які книжки обирати?

❖ З цупкого картону, з великими та реалістичними зображеннями, де на одній сторінці лише 1-2 предмети без зайвих деталей.

Консультація 4: «Мовленнєвий негативізм»
(Чому дитина мовчить, коли її просять "Скажи")

Часто батьки, прагнучи допомогти, стають «екзаменаторами». Вони постійно вимагають: «Скажи: дай», «Скажи: яблуко», «Повтори!». У відповідь дитина замикається і взагалі перестає говорити. Це і є мовленнєвий негативізм.

❖ Чому це виникає?

– Тиск: Дитина відчуває, що від неї вимагають те, що їй важко. Мовлення стає не засобом спілкування, а важким обов'язком.

– Страх помилки: Малюк бачить ваше очікування і боїться не виправдати його.

– Протест: У 2-3 роки починається криза самостійності. На будь-який примус дитина відповідає «Ні» (навіть мовчазним).

❖ Як вийти з цієї ситуації?

– Приберіть слово «Скажи»: Замініть його на запитання-вибір («Тобі синій м'яч чи червоний?») або на коментування власних дій.

– Станьте «нетямущими»: Іноді робіть вигляд, що не розумієте жестів. Але не доводьте до істерики! Дитина має відчути необхідність використати слово для досягнення мети.

– Хваліть за звук: Навіть якщо дитина замість «Машина» сказала «Ма», бурхливо зрадійте: «Так, машина! Ти молодець, ти покликав машину!».

Мовлення — це задоволення, а не іспит. Створюйте потребу говорити, а не примус.

Консультація 5: «Нейропсихологічні аспекти мовлення: чому язик "спить", коли руки не працюють?»

Багато батьків дивуються, коли на прийомі у логопеда замість того, щоб вчити дитину вимовляти звук [Р], фахівець пропонує збирати дрібну квасолю, грати з крупами або ходити по колоді. Здавалося б, де язик, а де руки чи ноги? Проте з погляду нейропсихології — це частини однієї складної системи.

1. Анатомічне «сусідство» в мозку

Наш мозок влаштований дуже логічно. У корі головного мозку зони, що відповідають за рух кистей рук і зони, що відповідають за артикуляційний апарат (язик, губи, м'яке піднебіння), розташовані впритул одна до одної.

Коли дитина працює пальчиками (перебирає намистини, ліпить, застібає ґудзики), нервові імпульси від кінчиків пальців надходять у мозок і «бомбардують» відповідну зону. Оскільки зона мовлення знаходиться поруч, вона мимоволі отримує частину цього енергетичного заряду. Мозок ніби каже: «Якщо руки так активно працюють, значить, і мовленню час прокидатися!». Саме тому фахівці називають руку «зовнішнім органом мозку».

2. Спритність рук = чіткість звуків

Мовлення — це найскладніший моторний акт. Щоб вимовити просте слово «МАМА», мозок має дати сотні мікрокоманд м'язам обличчя та язика. Якщо у дитини погано розвинена загальна та дрібна моторика (вона незграбна, часто перечіпляється, не може влучити ложкою в рот, не вміє складати пальчики в «козу» чи «зайчика»), то її мовленнєві м'язи також будуть «незграбними».

Язик дитини з нерозвиненою моторикою часто буває «млявим», він не може швидко прийняти потрібну форму для складних звуків (Ш, Ж, Р). Коли ми тренуємо руки, ми автоматично тренуємо здатність мозку дати чітку команду м'язам язика.

3. Пропріоцепція: відчуття власного тіла

Ще один важливий аспект — пропріоцепція. Це здатність нашого мозку відчувати положення частин тіла в просторі без зорового контролю.

- Якщо дитина не відчуває, як стоять її ноги, вона падає.
- Якщо дитина не відчуває, де знаходиться її язик щодо зубів, вона не може вимовити звук.

Вправи на сенсорну інтеграцію (ігри з піском, водою, різними текстурами) допомагають мозку «побачити» тіло дитини. Чим краще дитина відчуває свої руки, тим краще вона почне відчувати свій артикуляційний апарат.

4. Роль мозочка: ритм та перемикання

Мовлення — це ритм. Ми говоримо складами, робимо паузи, наголошуємо на звуках. За координацію та ритм у нашому мозку відповідає мозочок. Якщо дитина не може проплескати простий ритм («раз-два, раз-два-три») або не може рівно пройти по вузькій лінії, її мовлення може бути змазаним, монотонним або запинатися. Саме тому ігри з м’ячем, стрибки та логоритміка є базою для розвитку мови.

Практичні поради для батьків: як «розбудити» язик через руки?

1. Геть стерильність! Дозволяйте дитині грати з «брудними» матеріалами: кінетичним піском, глиною, тестом, піною для гоління. Це величезний потік інформації для мозку.

2. Побутова логіка. Замість того, щоб взути дитину самому, дайте їй можливість поборотися з липучками чи великими ґудзиками. Це найкраща пальчикова гімнастика.

3. Сенсорні коробки. Насипте в контейнер рис, квасолю або макарони. Заховайте там дрібні фігурки тварин. Завдання дитини — знайти їх на дотик. Це стимулює тактильні центри, які напряму пов'язані з мовленням.

4. «Пальчикові казки». Розігруйте сценки, де пальчики — це персонажі. «Зайчик іде», «Пташка летить». Коли кожен пальчик навчиться рухатися окремо, язику буде набагато легше стати в потрібну позицію.

5. Ритм всюди. Стукайте ложками по столу, тупайте ніжками, плескайте в долоні під музику. Ритмічні рухи рук готують мозок до ритмічної побудови речень.

Пам’ятайте: мовлення не живе саме по собі. Воно «виростає» з фізичного розвитку дитини. Хочете, щоб дитина заговорила чітко та вчасно? Дайте їй можливість більше рухатися, мацати, досліджувати та працювати руками!

Висновок для тата і мами: Якщо язик вашого малюка «спить», почніть активно «будити» його пальчики. Шлях до красивого мовлення лежить через кінчики пальців та координацію всього тіла!

Консультація 6: «Роль батьків у розвитку мовлення дітей»

Мовлення є основним засобом спілкування. С. Аксаков писав: « Слово є перша ознака свідомого, розумного життя. Слово є відтворення усередині себе світу». Відтворення це йде все життя, але особливо інтенсивно - у перші роки життя. І дуже важливо допомогти дитині якомога успішніше оволодіти прекрасним даром. Дитина повинна чути правильну, виразну, багату мову. Без помилок і недоліків.

Наявна двомовність нашого середовища може позначитися на мовленні дитини або позитивно, або негативно. Якщо дорослі, які її оточують, говорять чистою, правильною мовою, вона перейме це від них, а якщо спотвореною, перевантаженою грубими формами висловлювань, жаргонізмами -відповідний буде й результат. Проте самого наслідування і запам’ятовування для оволодіння умінням говорити не досить. Потрібна цілеспрямована послідовна робота з розвитку усного мовлення. Отже, щоб запобігти виникненню «суржику», батьки мають демонструвати дітям зразки правильного мовлення.

Ви, батьки, повинні не просто володіти українською мовою. А бути провідником національної культури: знати і любити народну творчість, звичаї, традиції, особливості свого краю і передавати це своєму малюкові. Мова дорослого має бути доброзичлива, м'яка, лагідна, емоційна й виразна, звучати плавно й мелодійно. Важливі своєчасні міміка, жести, рухи. І головне - якщо діти бачитимуть, що батьки говорять українською мовою з внутрішньої потреби, а не примусово, вони наслідуватимуть їх.

Дитині нелегко заговорити одразу українською мовою, якщо навколо вона постійно чує російську або змішану, а значить, потрібні особливий такт, терпіння, спостережливість, сімейне читання, вивчення римованих творів, прослуховування пісень, казок, перегляд фільмів для дітей. Слід відразу помітити появу говоріння, заохотити малого. І ще - процес оволодіння українською мовою досить тривалий, тому не треба постійно виправляти помилки, виказувати за це. Щирий, довірчий, невимушений характер розмови викликатиме у дитини бажання говорити українською мовою.

Правила, яких потрібно дотримуватися батькам під час спілкування з дітьми.

1. Бажано, щоб дитина чула літературну мову в сім'ї, тому що мова дитини розвивається шляхом наслідування мови людей, які її оточують. Мова батьків, усіх членів сім’ї - це перший зразок, який наслідує дитина. Навіть якщо Ви мовчазні від природи - все одно постійно говоріть з малюком.
2. Супроводжуйте свої дії словами! Але не говоріть у порожнечу - дивіться малюку в очі. Це особливо важливо, якщо Ваш малюк надто активний і постійно рухається.

3. Завжди підтримуйте прагнення дитини до спілкування, вислуховуйте її уважно, не обривайте. Відповідайте на всі питання спокійно, неквапливо, чітко, виразно, голосом середньої сили, правильно виголошуйте звуки і слова - це допоможе малюку швидше опанувати правильну вимову.
4. Шануйте дитину! Давайте їй можливість чути себе і Вас. Під час розмови намагайтеся вимкнути телевізор, радіо тощо.
5. Ніколи не сюсюкайте з дитиною і не відтворюйте неправильну мову дитини.
6. Говоріть повільно, простими словами, короткими фразами, витримуйте паузи між фразами, тоді й діти, наслідуючи Вашу мову, навчаться правильно говорити.
7. Постійно читайте дитині добрі вірші, казки, розповіді, перечитуйте їх декілька разів, діти краще сприймають знайомі тексти.
8. Не вимушуйте дитину вивчати довгі вірші, не перевантажуйте мовним матеріалом.
9. Чітко називайте нові предмети та їх ознаки, спонукайте дитину до обстеження предмета.

Особливу увагу приділяйте розвитку дрібної моторики, бо вона безпосередньо пов’язана з розвитком мови. Ліплення, малювання, ігри з дрібними предметами - усе це допоможе мові, а в майбутньому - в опануванні письма.

Рідна мова відіграє унікальну роль у становленні мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку. К. Ушинський назвав рідну мову «Цвітом духовного життя нації», порівняв її з квіткою, яка ніколи не в’яне і вічно розвивається.

Опанування рідної мови, рідного слова починається з раннього дитинства, сім’ї, серед близьких і рідних дитині людей, а вдосконалення триває в дошкільних навчальних закладах, школі і упродовж усього життя.

Отже, рідна мова є загальною основою навчання і виховання дітей. Оволодіння рідною мовою як засосом пізнання та способом людського спілкування є найважливішим досягненням дошкільного дитинства.

ПОРАДИ БАТЬКАМ:

1. Уважно ставтеся до занять вашої дитини. Ваша відповідь на запитання має бути чіткою, доступною та зрозумілою для малюка.
2. Спонукайте дитину до запитань.
3. Якомога більше розмовляйте з дитиною.
4. Систематично проводьте ігри в слова «Хто більше знає слів?», «Назви який…», «Скажи, як…», «Що означає слово?», «Скажи, коли …», «Скажи, звідки…», «А якби…», «Придумай слово».
5. Не забувайте доречно вжити прислів’я, загадати загадку

6. Стимулюйте дитину до пригадування окремих рядків віршів, пісень.

7. Обов’язково поясніть дитині кожне незрозуміле їй слово, у присутності дитини вдайтесь до словника.

8. Якщо ваша п’ятирічна дитина неправильно вимовляє звуки, обов’язково зверніться до логопеда.

9. Використовуйте кожну вільну хвилину для розмови з дитиною. Пам’ятайте, що основними й провідними співрозмовниками для дитини у сім’ї є мати, батько, дідусь чи бабуся.

10. Ваша мова є взірцем для наслідування дитини. Саме тому вона завжди має бути правильною.

11. Придбайте словники. Вони стануть вашими порадниками у вихованні культури мови у вашої дитини.

12. Придбайте репродукції картин, читайте дитині книжки, вчить її переказувати.

13. Привчайте дитину слухати дитячі та музичні передачі, дивитися діафільми.

14. Тривалість перегляду дитиною телевізійних передач не повинна перевищувати 30 хвилин на добу та 2 — 3 разів на тиждень.

Майстер-клас для батьків «Іграшки з нічого»

Мета: навчити батьків виготовляти посібники для розвитку мовленнєвого дихання та дрібної моторики з підручних матеріалів.

Матеріали: пластикові пляшки, кришки, коробки з-під взуття, коктейльні трубочки, вата, кольоровий папір, клей, ножиці, малярний скотч.

Хід заходу:

Етап 1. Тренажери для дихання (Формуємо повітряний струмінь)

Ведучий: Правильний видих — це «паливо» для мовлення. Без нього дитина не зможе вимовляти довгі фрази та складні звуки.

1. Іграшка «Голодний дракончик» (або Слоник)

- Матеріали: Паперовий стаканчик або втулка від рушників, смужки тонкого серветкового паперу (червоного/помаранчевого кольору).
- Виготовлення: На дні стаканчика робимо отвір для рота. Навколо отвору приклеюємо довгі паперові смужки («язики полум'я»).
- Як грати: Дитина дме всередину стаканчика, і «вогонь» починає танцювати.
- Мовленнєвий акцент: Вчимо вимовляти звуки на видиху: «Ху-у-у», «Ф-ф-ф».

2. Гра «Аерофутбол» у коробці

- Матеріали: Кришка від коробки з-під взуття, дві коктейльні соломинки, легка ватна кулька.
- Виготовлення: У кришці по краях малюємо або приклеюємо «ворота».
- Як грати: Батько й дитина сідають з різних боків і за допомогою трубочок намагаються задути «м'яч» (вату) у ворота суперника.
- Мовленнєвий акцент: Розвиваємо силу видиху. Коли забиваємо гол, голосно кричимо: «Го-о-ол!», тренуючи подовження голосних.

Етап 2. Тренажери для моторики (Активуємо мовленнєві центри)

Ведучий: Пальці — це «виносний мозок». Чим більше працюють руки, тим швидше працює язик.

3. Посібник «Прожорливий колобок»

- Матеріали: Пластикова банка з кришкою (від йогурту чи вітамінів), великі ґудзики, фасоля або монетки.
- Виготовлення: На кришці банки малюємо обличчя і прорізаємо вузький отвір-рот.
- Як грати: Дитина має «годувати» колобка, проштовхуючи дрібні предмети в отвір.
- Мовленнєвий акцент: Кожне «годування» супроводжуємо звуками ковтання: «Ам!», «Ням-ням», «Смачно!».

4. «Кольорова сенсорна пляшка»

- Матеріали: Прозора пляшка 0.5 л, сухий рис або манка, дрібні іграшки з «Кіндера», намистини.
- Виготовлення: Засипаємо рис у пляшку на 2/3, ховаємо туди дрібні предмети. Щільно закручуємо (можна заклеїти клеєм для безпеки).
- Як грати: Дитина крутить пляшку, пересипає крупу всередині та намагається знайти очима заховані предмети.
- Мовленнєвий акцент: Коли дитина знаходить іграшку, вона має назвати її: «Кіт!», «М'яч!».

Етап 3. Сюжетні іграшки (Розвиваємо діалог)

5. «Пальчикові крокуючі іграшки»

- Матеріали: Щільний картон, ножиці.
- Виготовлення: Вирізаємо силует тваринки (наприклад, слоника чи динозавра). Унизу робимо два отвори для пальців дорослого або дитини.
- Як грати: Вставляємо вказівний та середній пальці в отвори — це «ніжки». Іграшка починає «йти».
- Мовленнєвий акцент: Іграшка «вітається» з дитиною, ставить запитання. Дитина відповідає від імені своєї іграшки. Це ідеальний засіб для подолання мовленнєвого сорому.

<u>Поради для батьків під час майстер-класу:</u>

Безпека понад усе: Всі дрібні деталі мають використовуватися тільки під наглядом дорослих.

Озвучуйте дію: Коли робите іграшку, кажіть дитині: «Я ріжу», «Я клею», «Дивись, який синій бантик».

Емоції — це клей для пам’яті: Якщо іграшка кумедна і мама сміється під час гри, дитина запам’ятає назву предмета вдесятеро швидше.

Сценарій педагогічного бранчу: «Кава з вихователем»

Тема зустрічі: «Секрети активного мовлення: від перших слів до діалогу»

Хід заходу:

І. Організаційний момент (Підготовка атмосфери)

Місце: Затишний куточок групи або музичний зал.

Антураж: Невеликі столики, застелені скатертинами. Чай, кава, печиво. Можна ввімкнути легку інструментальну музику.

Запрошення: Робиться заздалегідь у вигляді «кавової картки» або електронної листівки з текстом: «Запрошуємо на філіжанку кави та теплу розмову про найважливіше — мовлення вашого малюка».

ІІ. Вступне слово (5-7 хв)

Вихователь не стоїть, а сидить разом із батьками за столом.

Вихователь: «Доброго дня! Сьогодні ми зібралися не для повчань. Ми тут, щоб просто випити кави та обговорити те, що нас об’єднує — наших дітей. Ви знаєте їх краще за всіх удома, я бачу їхні успіхи в групі. Давайте об’єднаємо наш досвід».

ІІІ. Основний блок: «Три кавових зернятка» (20-25 хв)

Замість довгих доповідей — три короткі обговорення (кейси).

Зернятко 1: «Мистецтво чути»

Тема: Пасивний і активний словник.

Вправа: Батькам пропонується послухати запис дитячого лепету і спробувати «розшифрувати» його.

Висновок: Навіть якщо дитина говорить «ка», а ви розумієте, що це «каша», — це вже перемога. Важливо не просто виправляти, а давати зразок: «Так, це смачна каша».

Зернятко 2: «Пауза — золото»

Тема: Як батьківська гіперопіка вбиває бажання говорити.

Обговорення: Чи часто ви даєте дитині те, що вона хоче, ще до того, як вона встигла про це попросити (за жестом або поглядом)?

Порада: Вихователь показує техніку «забудькуватого дорослого». «Ой, я забула, куди ми кладемо ложку? На стіл чи під стіл?». Це стимулює дитину вимовити хоча б «На!».

Зернятко 3: «Мовленнєві ритуали»

Тема: Мовлення в побуті.

Лайфхак: Створення ритуалів (наприклад, «прощальна махалочка» з озвучкою «па-па» або «вечірні секретики» шепотом).

IV. Практичний десерт (10 хв)

Вихователь пропонує батькам спробувати щось «на смак» із практики:

Артикуляційний коктейль: Батьки разом із вихователем роблять кілька вправ (наприклад, тримають соломинку губами, передаючи уявний «привіт»). Це викликає сміх і розслабляє.

Сенсорна дегустація: На столах стоять блюдця з різними зернами/крупами. Поки батьки п’ють каву, вони можуть самі помацати крупи, відчувши, як це стимулює нервові закінчення на пальцях.

V. Кошик ідей (5 хв)

Замість протоколу батьки отримують «Серветку порад» (пам’ятку у формі серветки або підставки під чашку), де коротко записані 3-5 головних думок зустрічі.

Сценарій тренінгу-гри: «Поговори зі мною, як з малюком»

Мета: навчити батьків техніці «мовленнєвого спрощення» та правильного моделювання фраз для дітей 2–3 років.

Хід заходу:

Етап 1. Вправа «Радіоперешкоди» (Відчути дитину)

Перш ніж вчити, треба дати батькам зрозуміти, як почувається дитина.

Хід вправи: Вихователь починає швидко читати складний науковий текст про квантову фізику або інструкцію до складного приладу іноземною мовою (або дуже насиченою термінами).

Завдання батькам: «Зрозумійте, про що я говорю, і повторіть головну думку».

Рефлексія: Батьки скажуть: «Занадто швидко», «Нічого не зрозуміло», «Я перестав слухати через 10 секунд».

Висновок вихователя: «Саме так почувається ваш малюк, коли ви кажете: "Любий, піди у свою кімнату, знайди там на другій полиці синю кофтину і принеси мені, бо ми запізнюємося". Для нього це просто білий шум».

Етап 2. Правило «На одну сходинку вище»

Ми вчимо батьків формулі побудови фраз.

Формула: Кількість слів у вашому реченні = Кількість слів, які зараз каже дитина + 1.

- Якщо дитина мовчить — ми говоримо 1 словом («Ляля», «Їсти»).
- Якщо дитина каже 1 слово — ми говоримо 2 («Ляля спить», «Смачне яблуко»).
- Якщо дитина каже 2 слова — ми додаємо третє («Дай великий м’яч»).

Етап 3. Гра-практикум «Перекладач з дорослої на дитячу»

Розділіть батьків на пари. Один — «Дорослий», інший — «Малюк».

Завдання: Спробуйте «перекласти» повсякденні фрази за правилом «Сходинки».

Звичайна фраза дорослого	**Спрощена фраза для дитини**
«Ми зараз підемо на вулицю, бо там гарна погода і сонечко світить».	«Йдемо гуляти. Там сонечко!».

«Сідай швидше за стіл, я налила тобі дуже корисний теплий супчик».	«Сідай. Будемо їсти суп. Смачно!».
«Прибери, будь ласка, свої іграшки в ящик, бо прийде тато і буде сваритися».	«Збери машинки. Кладемо в ящик. Ось так».

Етап 4. Техніка «Спортивний коментатор»

Батькам пропонується взяти іграшку і протягом 2 хвилин коментувати дії дитини (роль дитини грає інший батько), використовуючи лише прості речення.

Важливо: Не ставити запитань! Тільки коментувати: «Ось ведмідь. Ведмідь іде. Туп-туп. Ведмідь сів. Ведмідь спить».

Чому це важливо: Запитання вимагають зусилля, а коментарі — дають готові зразки слів без тиску.

Етап 5. Вправа «Голос та емоції» (Акустичне виділення)

Ми вчимо батьків виділяти головне слово голосом.

Завдання: Вимовити фразу «Дай мені червоне яблуко» так, щоб дитина звернула увагу саме на слово «ЧЕРВОНЕ».

Як робити: Трохи розтягувати голосні, робити слово «червоне» гучнішим або вищим за тоном.

VI. Підсумок: «Золоті правила спілкування»

В кінці тренінгу кожен батько отримує картку-нагадування:

- Дивись в очі: Опустися на рівень очей дитини (присядь).
- Спрощуй: Речення з 2-3 слів — ідеально.
- Повторюй: Одне слово за гру треба вжити 5-10 разів.
- Пауза: Після своєї фрази порахуй до 5, перш ніж говорити знову.

Семінар-практикум: «Дихаємо правильно — говоримо чітко»

Мета: Ознайомити батьків із методикою розвитку фізіологічного та мовленнєвого дихання, навчити їх простим іграм для формування тривалого повітряного струменя в домашніх умовах.

Хід заходу:

Блок 1. Теоретична «п'ятихвилинка» (Чому це важливо?)

Вихователь демонструє наочність (схему легенів або просто повітряну кульку).

Суть: Мовленнєве дихання відрізняється від звичайного. Звичайна людина вдихає і видихає рівномірно. Але для мовлення потрібен швидкий вдих і дуже довгий, плавний видих.

Проблема: Якщо у дитини «короткий» видих, вона:

- Ковтає закінчення слів.
- Говорить занадто тихо.
- Захлинається під час розмови (добирає повітря посеред слова).

Не може вимовити звуки, що потребують сильного струменя (Р, Ш, Ж, С).

Блок 2. Практична лабораторія (Вправи для батьків)

Батьки стають активними учасниками. Вихователь пропонує їм спробувати вправи на собі, щоб зрозуміти фізичне навантаження малюка.

1. Тест «Свічка» (Відчуття сили видиху)

Завдання: Уявіть, що перед вами іменинний пиріг. Потрібно загасити свічку різким видихом («Пфу!»), а потім — плавно дути на неї так, щоб вогник відхилився, але не згас.

Мета: Навчити контролювати силу струменя.

2. Вправа «Насос» (Діафрагмальне дихання)

Завдання: Покладіть руку на живіт. Зробіть вдих носом так, щоб «надувся животик» (а не піднімалися плечі). Видихайте зі звуком «С-с-с-с», ніби виходить повітря з колеса.

Важливо: Вчимо батьків слідкувати, щоб малюки не піднімали плечі під час вдиху — це типова помилка.

Блок 3. Ігротека «Дихаємо весело»

Вихователь презентує ігрове обладнання (можна використати тренажери з майстер-класу «Іграшки з нічого»).

Гра 1: «Буря в склянці»

Обладнання: Склянка з водою та коктейльна соломинка.

Дія: Дуємо в соломинку так, щоб бульбашки були «великі та сердиті», а потім — «маленькі та тихі».

Лайфхак для батьків: Це найкращий засіб для розслаблення м'язів губ.

Гра 2: «Футбол на столі»

Обладнання: Ватні кульки або пір’їнки.

Дія: Батьки дують на «м'яч», намагаючись загнати його в ворота з кубиків.

Правило: Щоки не роздувати! Видих має бути цілеспрямованим (губи трубочкою).

Гра 3: «Зажени метелика на квітку»

Обладнання: Паперові метелики на ниточках.

Дія: Потрібно дути на метелика так, щоб він відлетів якомога далі й «сів» на уявну квітку.

Блок 4. Техніка безпеки (Гіпервентиляція)

Це критично важливий момент, який вихователь має озвучити батькам.

Застереження: Вправи на дихання дуже енерговитратні. Від надлишку кисню у дитини може запаморочитися голова.

Виконувати не більше 2-3 хвилин поспіль.

Слідкувати за станом малюка (якщо почервоніли щоки або з'явилася млявість — припинити).

Завжди провітрювати кімнату перед іграми.

Блок 5. Підсумок: «Шпаргалка в кишеню»

Батьки отримують пам’ятку з короткими правилами:

- Вдих — носом, видих — ротом.
- Губи — трубочкою.
- Щоки — не надуваємо.
- Плечі — не піднімаємо.
- Граємо тільки з гарним настроєм!

Порада для вихователя:

Наприкінці семінару можна провести «Мильне шоу» — разом із батьками видути величезні мильні бульбашки. Це створить позитивний емоційний фінал і наочно продемонструє, що правильне дихання — це ще й велика радість.